

ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค

Punitive Damages in Non-Consumer Cases

พิมใจ รื่นเร้ง* นันทรัตน์ เตชะมา** และ ศิริพร มณีพันธ์***

Pimjai Ruenrerng, Nantharat Techama and Siriporn Maneepun

*, **, *** คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

Email: pimchai_r@rumail.ru.ac.th

Received June 30, 2024 Revise December 20, 2024 Accepted December 31, 2024

บทคัดย่อ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษได้นำมาบัญญัติในกฎหมายไทยตั้งแต่พ.ศ.2545 เป็นต้นมา โดยนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 และต่อมาก็ได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติอีกหลายฉบับ พระราชบัญญัติเหล่านี้มีทั้งกฎหมายคดีผู้บริโภคและที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษที่บัญญัติในกฎหมายที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค คำพิพากษาคดีที่น่าสนใจ ค่าเสียหายเชิงลงโทษไปใช้และข้อบกพร่องของกฎหมาย เพื่อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

จากการศึกษากฎหมายที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค 6 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พบว่ามีคำพิพากษาในคดีละเมิดความลับทางการค้า คดีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้พิการ และคดีค้ามนุษย์ ในขณะที่คำพิพากษาเกี่ยวกับคดีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พระราชบัญญัติแร่ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ยังไม่ปรากฏ ส่วนในด้านข้อบกพร่องของกฎหมาย พบว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ ยังไม่มีการกำหนดเพดานขั้นสูงของค่าเสียหายเชิงลงโทษ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ได้ระบุถึงเจตนาพิเศษสำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ จึงสมควรมีการแก้ไขกฎหมายทั้งสองฉบับ เพื่อให้การนำกฎหมายไปใช้บังคับมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ค่าเสียหายเชิงลงโทษ, การค้ามนุษย์, ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

Punitive damages have been enacted in Thai Law in consumer cases and non-consumer cases since B.E. 2545. It has been enacted in Trade secret Act B.E. 2545 and, then,

enacted in the other Acts. These Acts have both Laws in consumer cases and non-consumer cases. The objective of this research is to study the principles of punitive damages, which are enacted in law in non-consumer cases, the court decisions that apply the punitive damages and the defects of the law to suggest further amendments to the law.

According to the study of six acts of non-consumer cases: Trade Secret Act B.E. 2545, Empowerment of Persons with Disabilities Act B.E. 2550, Gender Equality Act B.E. 2558, Human Trafficking Criminal Procedure Act B.E. 2559, Minerals Act B.E. 2560 and Personal Data Protection Act B.E. 2562, it is found that there were many judgements in the trade secret infringement case, case of unfair discrimination against disabilities and human trafficking cases whereas the court decisions about the disputes under Gender Equality Act, Minerals Act and Personal Data Protection Act are not found. On the other hand, in the defects of the law, it is found that the Human Trafficking Criminal Procedure Act did not specify the maximum of punitive damages and the Personal Data Protection Act did not indicate the special motive to determine the punitive damages. Therefore, it should be amended to make law enforcement more efficient.

Keywords: Punitive damages, Human trafficking, Personal data

บทนำ

ค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ(Punitive Damages)เป็นค่าเสียหายในความรับผิดชอบละเมิดอย่างหนึ่ง ค่าเสียหายชนิดนี้จะถูกกำหนดขึ้นในกรณีที่พฤติกรรมของผู้กระทำละเมิดมีความชั่วร้ายมาก โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็ได้แสวงใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น โดยค่าเสียหายชนิดนี้จะถูกกำหนดเพิ่มขึ้นอีกจำนวนหนึ่งนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ เพื่อเป็นการลงโทษจำเลยให้มีความเข็ดหลาบจนไม่หวนกลับมากระทำละเมิดด้วยพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมีมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้า (ปริญญวัฒน์ ชมเสวก,2550)

แนวคิดทฤษฎีของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีรากฐานมาจากกลุ่มประเทศ Common law โดยเริ่มต้นจากประเทศอังกฤษและใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกาอันเป็นค่าเสียหายที่ศาลสามารถกำหนดให้มากกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงที่โจทก์ได้รับเพื่อชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดแล้วยังเป็นการยับยั้งป้องปราม(Deterrence) การกระทำผิดซ้ำที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตจากผู้กระทำผิดรายเดิม หรือเป็นตัวอย่งให้ผู้อื่นเลียนแบบโดยการพิจารณาสั่งจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นต้องดูที่ขนาดความร้ายแรงของคดี และพฤติกรรมของผู้กระทำ ความเสียหายนั้นว่ามีพฤติกรรมที่

ร้ายแรงอย่างมาก เช่น กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ปัจจุบันการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้แพร่หลายไปยังประเทศระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law System) เช่นประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศส ที่ได้รับแนวความคิดนี้ไปใช้กับการกระทำผิดบางอย่าง (ปริญดา โชติสังข์, 2564)

เดิมที่ประเทศไทยยังไม่มีแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ แต่ในเวลาต่อมาสภาพสังคมและเศรษฐกิจมีการพัฒนาและมีการแข่งขันที่มากขึ้น การให้เยียวยาด้วยวิธีการแบบที่เข้มงวดแต่อดีตตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงไม่เพียงพอที่จะลงโทษ ยับยั้ง และป้องกันการกระทำผิด จึงเริ่มมีการนำแนวความคิดในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมาปรับใช้โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายพิเศษ (ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์, 2554) แม้ว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นหลักการที่ไม่ได้มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่เมื่อตรวจสอบกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติของระบบกฎหมายไทยแล้วจะพบว่า “หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ” เริ่มมีปรากฏในพระราชบัญญัติต่างๆ (วรชัย แสนสีระ, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้น หลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหลายฉบับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา หากแยกพิจารณาจากประเภทของคดีอาจแบ่งได้เป็นกฎหมายคดีผู้บริโภค และกฎหมายที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค ดังนี้

1. กฎหมายคดีผู้บริโภค ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2. กฎหมายที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์เรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในกฎหมายเหล่านั้น คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นเกี่ยวกับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ รวมทั้งข้อบกพร่องในตัวบทกฎหมาย เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ที่จะส่งผลให้การนำหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กฎหมายและคำพิพากษาของศาลที่นำหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไปใช้ในคดีที่มีคดีผู้บริโภค

2 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ควรจะเป็น

สมมติฐานการวิจัย

บทบัญญัติเรื่องหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในกฎหมายที่มีใช้คดีผู้บริโภคมียังมีข้อบกพร่องบางประการที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการนำไปวินิจฉัยคดี จึงสมควรศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการค้นคว้าข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ตำรา คำพิพากษาฎีกา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัย บทความวิชาการ และฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆที่เกี่ยวกับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในคดีที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค จากข้อมูลดังกล่าวจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษที่บัญญัติในกฎหมายต่างๆที่มีใช้คดีผู้บริโภค ได้แก่ พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยกเว้นพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และคำพิพากษาศาลฎีกา ศาลปกครอง และศาลแรงงาน ที่มีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้นเกิดขึ้นจากแนวคิดทางทฤษฎีที่ว่าค่าเสียหายในเชิงลงโทษควรถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดและเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้บุคคลอื่นได้กระทำความผิดในลักษณะพฤติกรรมเช่นนั้นอีกในอนาคต ภายใต้แนวความคิดเช่นนี้ ค่าเสียหายในเชิงลงโทษจึงจะต้องตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และประโยชน์ของสังคมโดยรวม (The Interest of Society and for The Public Benefit) โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญาเจือปนอยู่ (ไพโรจน์ สังขันธ์, 2560)

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างจากการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีว่าด้วยหนี้ (Theory of Obligation) โดยเป็นการกำหนดให้มูลหนี้ละเมิดถือเป็นภาระหน้าที่ในทางแพ่งที่จะต้องมีการชดเชยกันเพื่อความมุ่งหมายให้ผู้กระทำความผิดชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นในทำนอง

เดียวกันกับนี้ตามสัญญา กล่าวคือ ชดใช้ตามความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น โดยผู้เสียหายไม่ควรได้รับการชดใช้ค่าเสียหายมากเกินไปกว่าหนี้ละเมิดที่มีต่อตน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษที่จะต้องพิจารณาลักษณะพฤติการณ์ในการกระทำของจำเลยเป็นสำคัญ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1) จำเลยกระทำความผิดโดยเจตนาเพื่อทำร้ายโจทก์หรือพฤติการณ์ของจำเลย เชื่อได้ว่าได้รับผลประโยชน์หรือกำไรจาก การกระทำความผิดนั้นซึ่งส่งผลให้โจทก์ได้รับความเสียหาย
- 2) จำเลยกระทำโดยมุ่งประสงค์ร้ายด้วยจิตใจชั่วร้าย หรือพฤติการณ์ของจำเลยเป็นการกระทำผิดศีลธรรมอย่างรุนแรง
- 3) จำเลยสมควรได้รับการลงโทษเพื่อเป็นการป้องกันและป้องปรามมิให้บุคคลอื่น ได้กระทำความผิดในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ในอนาคต (ไพโรจน์ สังขน้อย, 2560)

วัตถุประสงค์หลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษ

1. การลงโทษจำเลยผู้กระทำความผิด (Punishment) วัตถุประสงค์ในข้อนี้ถือเป็นส่วนสำคัญสำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพราะเมื่อผู้ใดกระทำความผิดโดยมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายภายในจิตใจ โดยไม่แยแสใส่ใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น และไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะถูกกำหนดเพิ่มเติมขึ้นอีกส่วนหนึ่งจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความคิดหลักจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก (ปริญญาวัน ชมเสวก, 2550)
2. การป้องปรามมิให้จำเลยหรือผู้ใดมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า (Deterrence) วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของค่าเสียหายเชิงลงโทษ คือป้องปรามไม่ให้เกิดพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกและ ไม่เพียงแต่ป้องปรามจำเลยมิให้หวนกลับไปกระทำความผิดที่นำดำเนินเช่นเดิมอีกเท่านั้น การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษยังทำการป้องปรามผู้ที่มีความคิดจะกระทำความผิดกรรมเช่นนั้นให้ได้เห็นผลของค่าตัดสิน และเกิดความเกรงกลัวจนต้องยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นได้อีกด้วย (ปริญญาวัน ชมเสวก, 2550)

ความหมายของคดีผู้บริโภค

คดีผู้บริโภค คือ

1. คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคหรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ
2. คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย
3. คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกันกับคดีตาม 1 หรือ 2 (ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา, 2562)

ตัวอย่างคดีที่มีใช้คดีผู้บริโภค

คดีที่ไม่ถือเป็นคดีผู้บริโภคเช่น 1 คดีอาญา 2 คดีละเมิดทั่วไปซึ่งมิใช่ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย 3 คดีเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน 4 คดีครอบครัว คดีมรดก 5 คดีของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาล

แรงงาน ศาลภาษี ศาลล้มละลาย ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 6 คดีแพ่งทั่วไปที่พิพากษา
กันระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้ประกอบธุรกิจหรือระหว่างผู้ประกอบ
ธุรกิจพิพาทกันเอง (ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา, 2562)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในพระราชบัญญัติ
ต่างๆที่ไม่ใช่กฎหมายเกี่ยวกับคดีผู้บริโภค บทความทางกฎหมาย งานวิจัย และคำวินิจฉัยของศาล จึงอภิปราย
ผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545

ความลับทางการค้า มีความหมายตามที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 3 ว่า “ข้อมูลการค้าซึ่งอย่างไร้จักกัน
โดยทั่วไปหรือยังเข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยเป็นข้อมูลที่มี
ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เนื่องจากการเป็นความลับและเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการ
ที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ” ความลับทางการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่กฎหมายให้
ความคุ้มครองเจ้าของความลับ ดังนั้น หากมีการละเมิดสิทธิโดยการเปิดเผย เอาไป หรือใช้ซึ่งความลับทางการ
ค้าโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของความลับทางการค้าอันมีลักษณะขัดต่อแนวปฏิบัติในเชิงพาณิชย์ที่
สุจริตต่อกัน ถือเป็นการกระทำละเมิดสิทธิ (มาตรา 6) เจ้าของความลับย่อมสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้
ละเมิดสิทธิได้ทั้งค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและศาลอาจมีคำสั่งให้คืน
ผลประโยชน์ที่ได้หรือเนื่องจากการละเมิดโดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้ หากปรากฏหลักฐานชัด
แจ้งว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถลำนกลังเป็นเหตุให้
ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหม
ทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ของมาตรา 13 ได้แต่ต้องไม่เกิน 2
เท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (1) หรือ (2) นั้น (มาตรา 13 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545)

จากการศึกษาคดีพิพาทที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับความลับทางการค้า พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ละเมิด
ความลับทางการค้าโดยนำไปเผยแพร่ให้บุคคลภายนอกล่วงรู้ มักจะเป็นลูกจ้างที่ผูกพันตามสัญญาจ้างกับ
นายจ้างในการไม่นำความลับของกิจการไปเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก ดังนั้นในทางคดีจึงพบว่านายจ้างจะบอก
เลิกสัญญาจ้างลูกจ้างฐานผิดสัญญาโดยไม่จ่ายค่าชดเชยมากกว่าจะเรียกค่าเสียหายจากการละเมิดความลับ
ทางการค้า ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษที่ 196/2564 คดีนี้ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณา
ประเด็นลูกจ้างเปิดเผยความลับทางการค้าของนายจ้างแก่บุคคลภายนอกจะเป็นความผิดร้ายแรงหรือไม่ ศาล
วินิจฉัยว่า “..... การกระทำของโจทก์ที่เปิดเผยความลับในกิจการของจำเลยดังกล่าวจึงเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับ
เกี่ยวกับการทำงานอันชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรมของจำเลย เป็นความผิดร้ายแรง จำเลยเลิกจ้างโดยไม่
ต้องจ่ายค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2561 มาตรา 119(4)” จากคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้
จะเห็นได้ว่า แม้โจทก์ผู้เป็นลูกจ้างจะกระทำการเปิดเผยความลับทางการค้าของนายจ้างต่อบุคคลภายนอก แต่

ก็ไม่ได้มีการเรียกร้องค่าเสียหายจากโจทก์ในการกระทำส่วนนี้ ปัญหาที่น่าคดีขึ้นสู่ศาลกลับเป็นประเด็นของการที่จำเลยเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน จึงทำให้ไม่เกิดประโยชน์ต่อการศึกษารื่องของการเรียกค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดความลับทางการค้าแต่อย่างใด นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า มีคดีอื่นที่มีข้อถกเถียงในประเด็นการละเมิดความลับทางการค้าของนายจ้างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 7189/2562 มีประเด็นปัญหาขึ้นสู่ศาลว่าการกระทำของโจทก์เป็นการละเมิดความลับทางการค้าของจำเลยผู้เป็นนายจ้างหรือไม่ แม้ศาลจะวินิจฉัยว่า การนำข้อมูลเกี่ยวกับกิจการและการบริหารจัดการองค์กรของนายจ้างที่จัดทำขึ้นเพื่อขอรับรองมาตรฐานการฝึกอบรมและการประเมินของนายจ้างส่งเข้าจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัวของลูกจ้าง ทำให้ง่ายต่อการส่งข้อมูลดังกล่าวต่อไป หรือนำข้อมูลออกไปโดยนายจ้างไม่อาจติดตามได้ การกระทำของลูกจ้างถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไม่สุจริตและเป็นการนำความลับของนายจ้างไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการจงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย ถือเป็นการกระทำผิดวินัยร้ายแรงตามข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเป็นกรณีร้ายแรง ถึงเลิกจ้างได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ไม่ต้องบอกล่วงหน้า และไม่เป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม

จะเห็นได้ว่าข้อพิพาทในคดีนี้ มีประเด็นเกี่ยวกับการเลิกจ้างของนายจ้างว่าเป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ แต่ไม่มีการฟ้องเรียกค่าเสียหายในการเปิดเผยความลับ จึงสรุปได้ว่า การละเมิดความลับทางการค้าโดยลูกจ้าง เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เพราะลูกจ้างเป็นผู้ที่ล่วงรู้ความลับทางการค้าของนายจ้างจากการปฏิบัติหน้าที่ของลูกจ้างโดยตรง โอกาสที่จะนำความลับออกไปเปิดเผยจึงเกิดได้ง่าย แต่นายจ้างมักเลือกที่จะใช้สิทธิเลิกจ้างลูกจ้างที่กระทำความผิดมากกว่าเรียกร้องให้ลูกจ้างชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองไม่ให้มีการกระทำใดๆ ในลักษณะที่เป็นเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ โดยให้หมายรวมถึงการกีดกันกระทำการที่แม้จะไม่ได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ การร้องขอนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้(มาตรา 16 วรรคสอง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ)

จากการศึกษาคดีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้น ผู้วิจัยพบว่ามามีคดีที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับประเด็นของการเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ได้แก่คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดคดีหมายเลขแดงที่อ.101/2564 เรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่ผู้ฟ้องคดีจำนวน 430 คนซึ่งเป็นคนพิการ

ตามนิยามศัพท์ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ฟ้องกรุงเทพมหานครเป็นจำเลย โดยอ้างถึงคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่อ.650/2557 ที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีจัดทำลิฟท์ที่สถานีขนส่งรถไฟฟ้า BTS ทั้ง 23 สถานีให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษา แต่เมื่อพ้น 1 ปีแล้วพบว่าผู้ถูกฟ้องคดีมิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดให้เสร็จภายในกำหนดเวลา ทำให้ผู้ฟ้องคดีขาดประโยชน์ในการใช้บริการระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (รถไฟฟ้า BTS) และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปประกอบภารกิจประจำวันโดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละ 1,000 บาทคิดเป็นค่าเสียหายรวมเป็นเงิน 835,000 บาทต่อคน ผู้ฟ้องคดีทั้ง 430 คนต้องใช้บริการระบบขนส่งประเภทอื่น ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหายรวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษในอัตรา 4 เท่าของจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีนับจากวันฟ้องไปจนถึงวันชำระเสร็จ ศาลปกครองสูงสุดมีความวินิจฉัยว่าเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดีก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของผู้ฟ้องคดีดังกล่าวในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ศาลย่อมมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายในกรณีดังกล่าวโดยวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดได้ตามมาตรา 438 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีโดยตลอดแล้วเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้มีความพยายามในการดำเนินการหรือปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดเพื่อแก้ไขบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่คนพิการรวมถึงผู้ฟ้องคดีดังกล่าวเรื่อยมา แม้การดำเนินการจะเป็นไปโดยล่าช้าแต่ปัญหาความเดือดร้อนของผู้ฟ้องคดีก็ได้รับการแก้ไขบรรเทาไปบ้างแล้ว พฤติการณ์ในการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดีจึงถือไม่ได้ว่าเป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทั้งนี้เมื่อพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดในกรณีที่ไม่ถึงขนาดทำให้ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวไม่อาจเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครได้เสียทีเดียว จึงเห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีแต่ละรายดังกล่าวเป็นจำนวนเงินรายละ 5,000 บาท ส่วนกรณีที่ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชำระค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น เมื่อวินิจฉัยแล้วเห็นว่าพฤติการณ์ในการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดีมิได้เป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจึงไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษดังกล่าวตามมาตรา 16 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวได้

คดีนี้เป็นคดีที่วางหลักของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษว่าหากไม่ปรากฏว่าพฤติการณ์ของการกระทำละเมิดเป็นไปโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลย่อมไม่อาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้

3. พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่ปัจจุบันไม่มีมาตรการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ชัดเจนส่งผลให้บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร สมควรมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่ง

สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาฉบับที่ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีคืออนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบของสหประชาชาติ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Woman) เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เพศหญิง เพศชาย และเพศพิเศษหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ว่าจะเป็นโดยเพศกำเนิดหรือแม้ว่าภายหลังเกิดมาแล้วมีความประสงค์ที่จะดำรงเพศหรือดำรงสถานะที่แตกต่างไปอย่างไร เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการที่จะดำรงสถานะอยู่ในสังคมไทยอย่างเท่าเทียมกันและมีโอกาสเหมือนกัน และเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุทางเพศสามารถเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมายนี้ได้โดยการใช้มาตรการเยียวยาตามที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายภายในของประเทศที่ร่วมลงนาม

ดังนั้น หากมีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศเกิดขึ้นกฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) ทำหน้าที่ตรวจสอบและวินิจฉัยปัญหาที่มีการยื่นคำร้องว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ กำหนดมาตรการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัยเพื่อคุ้มครองหรือบรรเทาทุกข์ (มาตรา 14) และในกฎหมายได้กำหนดค่านิยมของคำว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (มาตรา 3) เพื่อเป็นแนวทางให้คณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศหรือไม่ ในขณะเดียวกันก็ไม่ตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินให้แก่บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศได้ไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ (มาตรา 18 วรรคสอง)

สำหรับในประเด็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายนี้แม้จะมีข้อพิพาทปรากฏทางสื่อให้เห็นตลอดมา แต่จากการศึกษาค้นคว้าคำพิพากษากฎีกายังไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาเรื่องการเรียกค่าเสียหาย แม้ในทางข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการกระทำที่เลือกปฏิบัติหรือข่มเหง ดูหมิ่นในเรื่องข้ามเพศกันบ่อยครั้งดังปรากฏเป็นข่าวผ่านสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆอยู่เสมอก็ตาม

4. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

การค้ามนุษย์หมายถึง การกระทำที่ผู้กระทำความมุ่งหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการเป็นธุระจัดหา ซื้อมา ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใดโดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งเด็ก (ไพโรจน์ สังขน้อย, 2560:1)

ผู้ที่กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ถือเป็นผู้กระทำที่แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองจากความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จึงสมควรถูกลงโทษทั้งในด้านการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และลงโทษทางทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ โดยการนำไปชดเชยหรือเยียวยาให้แก่เหยื่อในคดีค้ามนุษย์ เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้ที่คิดจะแสวงหาประโยชน์ด้วยการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดความเกรงกลัวและเห็นว่าการกระทำของตนเองได้ไม่คุ้มเสียและหยุดการกระทำอันเป็นความผิดนั้น จากแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2559 หัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของคดีค้ามนุษย์คือการเก็บรักษาพยานเอาไว้ให้ได้ เพราะผู้เสียหายหรือเหยื่อที่เป็นพยานมักเป็นคนยากจนเร่ร่อน ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เป็นหญิงที่ถูกหลอกลวงมาเพื่อค้าประเวณีหรือเป็นแรงงานต่างด้าวที่มักจะเดินทางกลับประเทศของตนโดยเร็วหลังเกิดเหตุ ดังนั้นคดีค้ามนุษย์จะมีการใช้วิธีการสืบพยานล่วงหน้าไว้ก่อนที่จะมีการยื่นฟ้องและยังมีการใช้ video conference ในการสืบพยานเพื่อไม่ให้เหยื่อหรือพยานต้องหวาดกลัวกับการเผชิญหน้ากับจำเลย อีกทั้งยังกำหนดให้วิธีพิจารณาอาชญากรรมใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว และยังกำหนดให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายโดยให้ขอรวมไปกับการฟ้องคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในภายหลังขณะที่คดีอาญายังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นก็ได้ โดยที่ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมถึงในกรณีที่ปรากฏว่าการกระทำความผิดมีการกระทำความทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขังทำร้ายร่างกายหรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชย ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นตามที่เห็นสมควรโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ ประกอบด้วย (มาตรา14)

จากการศึกษาตีความผิดฐานค้ามนุษย์ที่ฟ้องร้องกันในศาล พบว่าคำพิพากษาถึงที่สุดในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์จะพิพากษาให้จำเลยรับโทษทางอาญา (ฎีกาที่ 4057/2560 801/2561 8824/2561 71/2562 และ 7142/2562) คำวินิจฉัยในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้กับเหยื่อผู้ถูกกระทำมีปรากฏเป็นส่วนน้อย แต่ก็มีบ้างคดีที่ปรากฏในคำร้องคำร้องของพนักงานอัยการที่ขอให้ศาลสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายต่อโจทก์ ได้แก่ คำพิพากษาคดีอาญาแผนกคดีค้ามนุษย์(คม)หมายเลขแดงที่ 33/2560 ศาลสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ แต่ไม่ได้พิพากษาเรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ทำนองเดียวกับคดีหมายเลขแดงที่ คม 2/2562 (ศาลจังหวัดอุดรธานี) ศาลพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายให้แก่โจทก์ แต่ไม่ได้สั่งให้จ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นต้องปรากฏว่าการกระทำความผิดมีพฤติการณ์ทารุณกรรมหน่วงเหนี่ยวกักขัง ฯลฯตามที่บัญญัติในมาตรา 14 แต่เมื่อไม่ปรากฏในทางนำสืบข้อเท็จจริงว่าการกระทำความผิดมีการกระทำความทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย จึงทำให้ในส่วน of ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นข้อเท็จจริงอยู่นอกเหนือที่ศาลจะกำหนดให้ได้

ความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นความผิดที่มีการฟ้องคดีต่อศาลบ่อยครั้ง จากการศึกษาแนวทางของคดีที่ฟ้องศาล จะเห็นได้ว่าในส่วนของการเรียกร้องค่าเสียหาย พนักงานอัยการซึ่งมีหน้าที่ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์นั้น ได้เรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งแทนผู้เสียหายด้วยเสมอมา แต่มีที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ จะเห็นได้ว่ามาตรา 14 บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นตามที่เห็นสมควรโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆประกอบด้วย” โดยไม่มีการกำหนดเพดานชั้นสูงของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้ว่าให้ศาลกำหนดได้เป็นกี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง คงปล่อยให้เป็นการใช้ดุลพินิจของศาล ซึ่งข้อบกพร่องของกฎหมายในส่วนนี้อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการที่ศาลจะกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษก็ได้ ต่างจากกฎหมายฉบับอื่นๆที่ได้ศึกษามาก่อนหน้านี้ จะเห็นได้ว่าในกฎหมายแทบทุกฉบับจะมีการกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นจำนวนไม่เกิน 2 เท่าหรือ 4 เท่าบ้างจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่แท้จริงที่พิสูจน์ได้

5. พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ 2560

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการนำหลักการในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ 2510 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ 2509 มาบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับเดียวคือในพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ 2560 มีสาระสำคัญในการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการบริหารจัดการแร่ จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่โดยให้มีคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติ การออกประทานนามบัตรในเหมืองแร่แต่ละประเภท การจัดเก็บค่าภาคหลวงแร่รวมถึงกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งทางแพ่งทางอาญาและทางปกครอง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องค่าเสียหายในการทำเหมืองแร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ได้รับอนุญาตได้ประกอบกิจการเหมืองแร่โดยรู้อยู่แล้วว่าการประกอบกิจการเหมืองแร่นั้นไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าการประกอบกิจการเหมืองแร่ไม่ปลอดภัยภายหลังจากการทำเช่นนั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบกิจการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น (มาตรา 142) ในส่วนของคำพิพากษานั้น หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ 2560 จนถึงปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏคำพิพากษาในคดีเรียกค่าเสียหายในความรับผิดทางแพ่งตามพระราชบัญญัตินี้แต่อย่างใด

6. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ 2562

ข้อมูลส่วนบุคคล มีความหมายตามที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 6 หมายความว่า “ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ” ตัวอย่างของข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ เช่น ชื่อสกุล ที่อยู่ เลขบัตรประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล เป็นต้น นอกจากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปแล้วยังมีข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (มาตรา 26) ได้แก่ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ประวัติอาชญากรรม ความคิดเห็นทางการเมือง ข้อมูล

สุขภาพ ความพิการ ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา ข้อมูลสภาพแรงงาน พฤติกรรมทางเพศ และข้อมูลพันธุกรรมหรือข้อมูลชีวภาพ เป็นต้น ในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับความยินยอมของเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้ง แล้วต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยต้องมีระบบจัดเก็บอย่างปลอดภัยเพื่อมิให้บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้

หากผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการใดๆเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล(มาตรา 77 วรรคหนึ่ง) และศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มเติมได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่นความร้ายแรงของความเสียหายที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือการที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย (มาตรา 78) นอกจากนั้นยังมีบทลงโทษในทางอาญา (มาตรา 79 -มาตรา 81) และบทลงโทษทางปกครอง (มาตรา 82-มาตรา 90)สำหรับการกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้อีกด้วย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ จะเห็นได้ว่ามาตรา 78 ไม่ได้กำหนดการกระทำใดๆที่เป็นเจตนาพิเศษในการกระทำละเมิด เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ซึ่งเจตนาพิเศษนั้นถือว่าเป็นหลักสำคัญของการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเลยทีเดียว จึงทำให้เกิดความแตกต่างจากกฎหมายฉบับอื่นๆที่ล้วนมีเจตนาพิเศษบัญญัติเอาไว้เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าการกระทำละเมิดมีเจตนาพิเศษหรือไม่ หากมีศาลจะสั่งให้จ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริง เช่นในพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มาตรา 18 ที่กำหนดองค์ประกอบของเจตนาพิเศษว่าหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ แต่องค์ประกอบของเจตนาพิเศษทำนองนี้ไม่มีบัญญัติเอาไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 จึงถือเป็นความบกพร่องอย่างหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ ทำให้ศาลไม่สามารถวินิจฉัยโดยใช้หลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษได้

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเฉพาะค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในคดีที่ไม่ใช่คดีผู้บริโภค พบว่า มีการเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ควบคู่ไปกับการเรียกค่าเสียหายแบบค่าสินไหมทดแทนในคดีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้พิการและคดีค้ามนุษย์ แต่ในการละเมิดความลับทางการค้า ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง พบว่า

นายจ้างส่วนใหญ่ไม่ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายในการละเมิดความลับทางการค้าแต่ใช้วิธีการเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยเสียมากกว่า อย่างไรก็ตามกฎหมายบางฉบับที่เพิ่งประกาศใช้ไม่นาน ได้แก่ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังไม่ปรากฏคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำละเมิดตามพระราชบัญญัติเหล่านี้ จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาแนวทางการใช้กฎหมายของศาลจากคำพิพากษาต่างๆได้ เพราะการที่คดีจะพิจารณาจนมาถึงในชั้นศาลฎีกาใช้เวลาหลายปี

ในเรื่องของตัวบทกฎหมาย ผู้วิจัยพบว่าหลักของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังขาดความสมบูรณ์และความชัดเจน เพื่อให้หลักของค่าเสียหายเพื่อการลงโทษสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายทั้ง 2 ฉบับดังนี้

1. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 14 เสนอให้แก้ไขเป็น “มาตรา 14 นอกจากการให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 13 แล้ว ถ้าปรากฏว่าในการกระทำความผิดมีการกระทำความรุนแรง หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ ฐานะทางการเงินของจำเลย ตลอดจนจนประวัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของจำเลยประกอบด้วย” ข้อเสนอแนะนี้ได้เสนอให้เพิ่มอัตราขั้นสูงในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในคดีค้ามนุษย์ไม่เกิน 4 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง

2. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 78 เสนอให้แก้ไขเป็น “หากการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการดำเนินการใดๆเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอื่นทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยประการที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือมีวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือทำให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแพร่หลาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น...” ข้อเสนอแนะนี้ได้เสนอให้เพิ่มองค์ประกอบของเจตนาพิเศษในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษคือ ต้องเป็นการกระทำละเมิดโดยประการที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือมีวัตถุประสงค์ในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือทำให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแพร่หลาย

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น หากมีการดำเนินการแก้ไขกฎหมายทั้งสองฉบับต่อไป ก็จะทำให้บทบัญญัติของกฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อให้สมเจตนารมณ์ของหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษที่ในขณะนี้เป็นที่ยอมรับกันในกฎหมายไทยแล้วนั่นเอง

บรรณานุกรม

- ปริญญาวัน ชมเสวก. (2550). **ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดา โชติสังข์. (2564). **มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ สังขน้อย. (2560). **ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์**. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่นที่16, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567. จาก <https://library.coj.go.th>.
- ศิริกุล สิริอรุณรุ่งโรจน์. (2554). **ปัญหาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน: ศึกษากรณีค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา. (2562). **คดีผู้บริโภคดีอะไร**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2567. จาก <https://atymc.coj.go.th/th/th/content/category/detail/id/8/cid/8956/iid/150219>.
- วรชัย แสนสีระ. (2560). **การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายต่างประเทศมาบังคับใช้กับคดีละเมิดตามกฎหมายไทย**. จุลนิติ ม.ค.-ก.พ.60 : 133-140.
- พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550
- พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558
- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559
- พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2560
- พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
- คำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษที่ 196/2564
- คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่อร.101/2564
- คำพิพากษาฎีกาที่ 7189/2562